Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (esimene koda)

2. juuni 2016*

Liikmesriigi kohustuste rikkumine — ELTL artiklid 18, 20 ja 21 — Liidu kodakondsus — Liikumis- ja elamisõigus — Diskrimineerimine kodakondsuse alusel — Oma riigi üliõpilastele antav sõidukulude toetus — Direktiiv 2004/38/EÜ — Artikli 24 lõige 2 — Erand võrdse kohtlemise põhimõttest — Stipendiumide või õppelaenudena antav toimetulekutoetus õpinguteks — Ulatus — Hagiavalduse vorminõuded — Väidete sidus esitus

Kohtuasjas C-233/14,

mille ese on ELTL artikli 258 alusel 12. mail 2014 esitatud liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi,

Euroopa Komisjon, esindajad: C. Gheorghiu ja M. van Beek, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis,

hageja,

versus

Madalmaade Kuningriik, esindajad: M. Bulterman ja C. Schillemans,

kostja,

EUROOPA KOHUS (esimene koda),

koosseisus: koja president R. Silva de Lapuerta, kohtunikud A. Arabadjiev, J.-C. Bonichot, C. G. Fernlund ja E. Regan (ettekandja),

kohtujurist: E. Sharpston,

kohtusekretär: ametnik L. Carrasco Marco,

arvestades kirjalikus menetluses ja 25. novembri 2015. aasta kohtuistungil esitatut,

olles 26. jaanuari 2016. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

* Kohtumenetluse keel: hollandi.

otsuse

1 Oma hagiavalduses palub Euroopa Komisjon Euroopa Kohtul:

— tuvastada, et kuna Madalmaade Kuningriik võimaldab Madalmaades õppivate üliõpilaste soodushindadega ühistranspordi kaarte ainult Madalmaade üliõpilastele, kes on kantud Madalmaade riiklike või eraharidusasutuste nimekirja, ning teiste liikmesriikide üliõpilastele, kes on majanduslikult aktiivsed või omandanud Madalmaades alalise elamisõiguse, siis on Madalmaade Kuningriik rikkunud ELTL artiklist 18 (koostoimes ELTL artiklitega 20 ja 21) ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiivi 2004/38/EÜ, mis käsitleb Euroopa Liidu kodanike ja nende pereliikmete õigust liikuda ja elada vabalt liikmesriikide territooriumil ning millega muudetakse määrust (EMÜ) nr 1612/68 ja tunnistatakse kehtetuks direktiivid 64/221/EMÜ, 68/360/EMÜ, 72/194/EMÜ, 73/148/EMÜ, 75/34/EMÜ, 75/35/EMÜ, 90/364/EMÜ, 90/365/EMÜ ja 93/96/EMÜ (ELT 2004, L 158, lk 77; ELT eriväljaanne 05/05, lk 46), artiklist 24 tulenevaid kohustusi, ning

— mõista kohtukulud välja Madalmaade Kuningriigilt.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

2 Direktiivi 2004/38 põhjendused 20 ja 21 on sõnastatud järgmiselt:

„(20) Kooskõlas kodakondsuse alusel diskrimineerimise keelamisega tuleks kõiki liidu kodanikke ja nende pereliikmeid, kes elavad käesoleva direktiivi alusel mõnes liikmesriigis, kohelda selles liikmesriigis asutamislepingus käsitletud valdkondades võrdselt kodanikega, kui asutamislepingus ja teisestes õigusaktides ei ole selle kohta erisätteid.

(21) Siiski peab vastuvõttev liikmesriik ise otsustama, kas ta annab muudele isikutele kui töötajatele, füüsilisest isikust ettevõtjatele, selle staatuse säilitanud isikutele ja nende pereliikmetele sotsiaalabi elamisperioodi esimese kolme kuu jooksul või tööotsijate puhul pikema aja jooksul või toimetulekutoetust õpinguteks, sealhulgas tööalaseks koolituseks, enne alalise elamisõiguse omandamist.“

3 Selle direktiivi artikli 3 lõikes 1 on märgitud, et direktiivi kohaldatakse kõikide liidu kodanike suhtes, kes liiguvad liikmesriiki või elavad liikmesriigis, mille kodanikud nad ei ole.

4 Direktiivi artikli 7 „Üle kolmekuuline elamisõigus“ lõige 1 sätestab:

„Kõikidel liidu kodanikel on õigus elada teise liikmesriigi territooriumil kauem kui kolm kuud, kui:

[...]

c)

— nad on kantud mõne sellise era- või avalik-õigusliku õppeasutuse nimekirja, mis on vastuvõtvas liikmesriigis akrediteeritud või mida rahastatakse selle riigi õigusaktide või haldustavade põhjal, ja nende peamiseks eesmärgiks on õpingud, sealhulgas tööalane koolitus, ning

— neil on vastuvõtva liikmesriigi üldine ravikindlustus ja nad kinnitavad asjaomasele liikmesriigi asutusele avalduses või mõnes muus enda valitud dokumendis, et neil on enda ja oma pereliikmete jaoks piisavalt vahendeid, et mitte koormata oma elamisperioodi ajal vastuvõtva liikmesriigi sotsiaalabisüsteemi […]“.

5 Direktiivi 2004/38 artikkel 24 „Võrdne kohtlemine“ on sõnastatud järgmiselt:

„1. Kui asutamislepingu ja teiseste õigusaktide erisätetes ei ole selgelt ette nähtud teisiti, koheldakse kõiki käesoleva direktiivi kohaselt vastuvõtva liikmesriigi territooriumil elavaid liidu kodanikke asutamislepingu reguleerimisalas võrdselt kõnealuse liikmesriigi kodanikega. Seda õigust saavad kasutada ka pereliikmed, kes ei ole liikmesriigi kodanikud ja kellel on seal elamisõigus või alaline elamisõigus.

2. Erandina lõikest 1 ei ole vastuvõttev liikmesriik kohustatud tagama õigust sotsiaalabile elamisperioodi esimese kolme kuu jooksul või, kui see on asjakohane, artikli 14 lõike 4 punktis b sätestatud pikema ajavahemiku jooksul, samuti pole ta kohustatud enne alalise elamisõiguse omandamist andma stipendiumide või õppelaenudena toimetulekutoetust õpinguteks, sealhulgas tööalaseks koolituseks, muudele isikutele kui töötajatele, füüsilisest isikust ettevõtjatele, sellise staatuse säilitanud isikutele ja nende pereliikmetele.

Madalmaade õigus

Wet studiefinanciering 2000

6 2000. aasta õppetoetuste seaduse (Wet Studiefinanciering 2000; edaspidi „WSF 2000“), milles on sätestatud õppetoetuste, sealhulgas põhistipendiumi ja sõidukulude toetuse andmise tingimused, artikkel 2.1 on sõnastatud järgmiselt:

„Käesolev seadus reguleerib õpingute rahastamist ja seda kohaldatakse õppijatele, kes täidavad järgmised tingimused:

a. artiklis 2.2 ette nähtud kodakondsust käsitlevad tingimused;

b. artiklis 2.3 ette nähtud vanust käsitlevad tingimused;

c. jaotistes 2.2–2.4 kirjeldatud hariduse liiki käsitlevad tingimused.“

7 WSF 2000 artikkel 2.2 sätestab:

„1. Õppetoetust võib anda õppijatele,

a) kellel on Madalmaade kodakondsus,

b) kellel puudub Madalmaade kodakondsus, kuid keda koheldakse õppetoetuse osas Madalmaade kodanikena rahvusvahelise lepingu või rahvusvahelise organisatsiooni otsuse alusel, või

c) kellel puudub Madalmaade kodakondsus, kuid kes elavad Madalmaades ja kuuluvad määrusega kindlaks määratavasse isikute gruppi, keda tuleb õppetoetuste puhul kohelda Madalmaade kodanikena.

2. Ilma et see piiraks lõike 1 punkti b kohaldamist, võib määrusega määrata kindlaks isikute grupid, kelle puhul puudutab lõike 1 punktis b ette nähtud kohtlemine üksnes hariduse kättesaadavuse kulude katteks antavat toetust. Määruses võib sätestada reeglid sellise toetuse summa ja vormi kohta.“

8 WSF 2000 artikkel 3.1 sätestab:

„1. Õppetoetus võib seisneda põhistipendiumis, põhilaenus ja lisastipendiumis või lisalaenus ning laenus kõrgharidusasutuse õppemaksu tasumiseks.

2. Õppetoetust võidakse anda täielikult või osaliselt järgmisel kujul:

a. kinge,

b. stipendium või

c. laen.“

9 WSF 2000 artikli 3.2 lõige 1 sätestab, et stipendium on igakuine kindel summa, mis katab elamiskulusid, õppimiskulusid ja sõidukulusid.

10 WSF 2000 artiklis 3.29 on täpsustatud hüvitise saamise tingimused, kui toetusesaaja ei ole sõidukulude toetust täielikult ära kulutanud.

11 WSF 2000 artikli 3.6 lõige 2 sätestab:

„Kui ei ole ette nähtud teisiti, hõlmab põhistipendium ka sõidukulude toetust.“

12 WSF 2000 artikkel 3.7, milles on sätestatud, millisel kujul sõidukulude toetust antakse, on sõnastatud järgmiselt:

„1. Madalmaades õpinguid läbivate õppijate puhul seisneb sõidukulude toetus nädala teatud päevadel kehtivas sõidukaardis, mille transpordiettevõtjad väljastavad õppijale kas tasuta või soodustariifiga.

2. Õppijate puhul, kellel on õigus õppetoetusele õpinguteks välismaal, on sõidukulude toetus rahasumma, mis on ette nähtud vastavalt artikli 4.8 lõikes 2 ja artikli 5.3 lõikes 2. Erandina esimesest lausest võib esimeses lauses mainitud õppija saada taotluse korral transpordikulude toetust sõidukaardi kujul.“

Besluit studiefinanciering 2000

13 2000. aasta õppetoetuste otsus (Besluit studiefinanciering 2000) sätestab artikli 3a lõigetes 1 ja 2 järgmist:

„1. [2. mai 1992. aasta] Euroopa Majanduspiirkonna lepingu [(EÜT 1994, L 1, lk 3; ELT eriväljaanne 11/52, lk 3)] osalisriigi või Šveitsi kodakondsusega isikute ja nende pereliikmete puhul, kes ei ole

a. töötajad,

b. füüsilisest isikust ettevõtjad või

c. töötaja staatuse säilitanud isikud ja

d. punktides a–c nimetatud isikute pereliikmed

ning kellel ei ole alalist elamisõigust [direktiivi 2004/38] artikli 16 tähenduses, puudutab [WSF 2000] artikli 2.2 lõikel 2 põhinev kohtlemine hariduse kättesaadavuse kulude katmist.

2. Kulude katmine lõike 1 alusel toimub toetuse kujul ning see vastab kodus elavatele õppijatele antavale põhistipendiumile, mis on ette nähtud [WSF 2000] artikli 3.6 lõikes 1. Selle hulka ei kuulu sõidukulude toetus ja [WSF 2000] artikli 3.6 lõigetes 2 ja 3 ette nähtud täiendav toetus.“

Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek

14 Kõrghariduse ja teadustöö seaduse (Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek) artikkel 7.37 rakendab WSF 2000 artikli 2.1 punkti c, mille kohaselt peab õppija olema immatrikuleeritud tunnustatud haridusasutusse. Kõrghariduse ja teadustöö seaduse artikli 7.37 lõige 2 sätestab:

„Immatrikuleerimine toimub alles pärast seda, kui on esitatud tõend tasu maksmise kohta immatrikuleerimise ja eksamite eest või õhtuülikooli immatrikuleerimise korral tasu maksmise kohta sellesse ülikooli immatrikuleerimise eest.“

Kohtueelne menetlus

15 Komisjon sai novembris 2008 kaebuse Madalmaade üliõpilaste ja Euroopa Liidu teiste liikmesriikide üliõpilaste ebavõrdse kohtlemise kohta seoses võimalusega kasutada Madalmaades subsideeritud ühistransporti. Selle kaebuse järgi võivad Madalmaade üliõpilased saada transpordikulude toetust, mis võimaldab neil kasutada ühistransporti tasuta või soodushinnaga, samas kui Erasmuse programmi raames õppivad üliõpilased peavad maksma täishinda, mis on EÜ artikli 12 rikkumine.

16 Komisjon, kes nõustus selle seisukohaga, saatis Madalmaade Kuningriigile 23. märtsil 2009 märgukirja ning palus tal esitada oma märkused kahe kuu jooksul. Komisjon väitis selles kirjas, et transpordikulude toetust ei tule pidada stipendiumiks ega õppelaenuks, vaid toimetulekutoetuseks, mistõttu ei kuulu see toetus direktiivi 2004/38 artikli 24 lõikes 2 sätestatud erandi alla. Lisaks ei heitnud komisjon Madalmaade Kuningriigile ette mitte üksnes Erasmuse programmi üliõpilaste ebavõrdset kohtlemist, vaid ta pidas silmas kõiki teistest liikmesriikidest pärit õppijaid, kes kuuluvad direktiivi 2004/38 kohaldamisalasse ja läbivad osa oma õpingutest või kõik oma õpingud Madalmaades.

17 Madalmaade Kuningriik vastas neile etteheidetele 15. mai 2009. aasta kirjas, et tegemist ei saa olla diskrimineerimisega, sest sõidukulude toetust antakse tingimusliku laenuna, mistõttu see kuulub direktiivi 2004/38 artikli 24 lõikes 2 sätestatud erandi alla.

18 Komisjon saatis Madalmaade Kuningriigile 28. jaanuaril 2010 põhjendatud arvamuse, millele see liimesriik vastas 28. mail 2010, korrates argumente, mis ta oli esitanud vastuses märgukirjale.

19 Komisjon saatis 26. jaanuaril 2012 Madalmaade Kuningriigile täiendava põhjendatud arvamuse. 27. märtsil 2012 sai komisjon selle liikmesriigi vastuse, milles too jäi oma seisukoha juurde, et sõidukulude toetus ei too kaasa diskrimineerimist.

20 Kuna liikmesriigi vastus komisjoni ei rahuldanud, esitas komisjon 12. mail 2014 käesoleva hagi.

Hagi

Hagi ulatus

21 Kõigepealt tuleb täpsustada käesoleva hagi ulatus.

22 Sellega seoses olgu meenutatud, et ELTL artikli 258 alusel esitatud hagi põhjendatust tuleb hinnata ainult hagiavalduses esitatud nõuetest lähtudes (kohtuotsus, 22.10.2014, komisjon *vs.* Madalmaad, C-252/13, EU:C:2014:2312, punkt 28 ja seal viidatud kohtupraktika).

23 Käesolevas asjas tuleb arvesse võtta komisjoni osalist hagist loobumist. Komisjon avaldas oma repliigis, et ta loobub väitest, et välismaal elavaid Madalmaade üliõpilasi, kes registreeruvad statsionaarsesse õppesse Madalmaades akrediteeritud haridusasutuses, diskrimineeritakse. Vastates kohtuistungil Euroopa Kohtu küsimusele, täpsustas komisjon, et ta loobub oma hagist ka selles osas, mis puudutab välismaal elavaid Madalmaade üliõpilasi, kes läbivad Madalmaades õpinguid Erasmuse programmi raames.

24 Seega tuleb käesolevat hagi vaadelda nii, et selle esemeks on väidetav diskrimineerimine, mida praktiseeris Madalmaade Kuningriik välisriikide õppijate suhtes, kes läbivad õpinguid Madalmaades, sealhulgas Erasmuse programmis osalevad üliõpilased ja väljaspool seda programmi õppijad.

Vastuvõetavus

Poolte argumendid

25 Madalmaade Kuningriigi arvates ei vasta kaudset diskrimineerimist käsitlev komisjoni väide nõuetele, mis tulenevad Euroopa Kohtu praktikast, mille kohaselt tuleb komisjonil esitada väited kohtueelses menetluses ja hagis sidusalt ja täpselt ning hagiavalduse väited ei tohi lahkneda kohtueelses menetluses esitatud väidetest.

26 Eeskätt märgib Madalmaade Kuningriik, et komisjon kinnitab hagiavalduse punktis 44, et Madalmaadest pärit üliõpilaste suhtes, kes on registreeritud statsionaarsesse õppesse välismaal ja on otsustanud läbida õpinguid Erasmuse programmi raames Madalmaades akrediteeritud haridusasutuses, leiab aset kaudne diskrimineerimine. Hagiavalduse punktides 75, 81 ja 82 väidab komisjon aga, et kaudselt diskrimineeritakse selles programmis osalevaid välisriikide üliõpilasi.

27 Madalmaade Kuningriik selgitab, et ta ei saa aru, millist üliõpilaste gruppi ja kellega võrreldes diskrimineritakse ning milles see kaudne diskrimineerimine seisneb.

28 Ka kohtueelses menetluses vahetatud dokumentidest ei selgu selle kohta midagi täpsemat.

29 Eelkõige 28. jaanuari 2010. aasta põhjendatud arvamuse punktides 31 ja 32 heitis komisjon direktiivi 2004/38 artikli 24 lõike 2 kohaldatavust käsitlemata Madalmaade Kuningriigile ette nõudmist, et teistest liikmesriikidest pärit üliõpilased oleksid majanduslikult aktiivsed või omandanud Madalmaades alalise elamisõiguse, ning seda tehes näib komisjon sõnastavat uue etteheite kaudse diskrimineerimise kohta.

30 Ei ole ka selge, kuidas seostub põhjendatud arvamuse punktides 31 ja 32 väljendatud komisjoni seisukoht hagiavalduse punktides 44 ja 75–83 kirjeldatud seisukohaga. Hagiavalduses toodud põhjendused puudutavad eeskätt üliõpilasi, kes läbivad õpinguid programmi Erasmus raames, samas kui väidetavat kaudset diskrimineerimist käsitlev seisukoht, mille komisjon võttis kohtueelses menetluses, tundub üldisem.

31 Komisjon väidab, et kaudset diskrimineerimist puudutav väide on vastuvõetav. Põhjendatud arvamuse punktidest 32 ja 33 ning täiendava põhjendatud arvamuse punktidest 52, 54 ja 56 nähtub üheselt, et kohtueelses menetluses ei välistanud komisjon, et Madalmaade õigusnormid võivad lisaks otsesele diskrimineerimisele tuua kaasa ka kaudse diskrimineerimise. Hagiavalduses kaudse diskrimineerimise kohta väidetu seega üksnes täpsustab seda, mida komisjon kohtueelses menetluses juba väitis.

Euroopa Kohtu hinnang

– Kaudse diskrimineerimise väide

32 Euroopa Kohtu kodukorra artikli 120 punktist c ja sellega seonduvast kohtupraktikast nähtub, et hagiavalduses tuleb märkida hagi ese ja anda lühiülevaade hagi põhjendamiseks esitatud väidetest ning need andmed peavad olema piisavalt selged ja täpsed, et võimaldada kostjal kaitset ette valmistada ning Euroopa Kohtul kontrolli teostada. Järelikult peavad hagiavalduse aluseks olevad põhilised faktilised ja õiguslikud asjaolud selguma ühtselt ja arusaadavalt hagiavalduse tekstist endast (vt selle kohta kohtuotsus, 22.10.2014, komisjon *vs.* Madalmaad, C-252/13, EU:C:2014:2312, punkt 33 ja seal viidatud kohtupraktika).

33 Euroopa Kohus on ka sedastanud, et kui ELTL artikli 258 alusel esitatakse hagi, tuleb hagiavalduses esitada väited sidusalt ja täpselt, et liikmesriik ja Euroopa Kohus saaksid täpselt aru liidu õiguse väidetava rikkumise ulatusest, mis on vajalik tingimus selleks, et nimetatud riik saaks tõhusalt esitada oma vastuväited ja Euroopa Kohus saaks kontrollida, kas väidetav rikkumine on toime pandud (kohtuotsus, 22.10.2014, komisjon *vs.* Madalmaad, C-252/13, EU:C:2014:2312, punkt 34 ja seal viidatud kohtupraktika).

34 Väited peavad olema esitatud ühemõtteliselt, et Euroopa Kohus ei otsustaks *ultra petita* ega jätaks mõne väite osas seisukohta võtmata (vt selle kohta kohtuotsus, 30.9.2010, komisjon *vs.* Belgia, C-132/09, EU:C:2010:562, punkt 37 ja seal viidatud kohtupraktika).

35 Eelkõige peab komisjoni hagiavaldus sisaldama selget ja üksikasjalikku kirjeldust põhjustest, mis on viinud komisjoni veendumuseni, et liikmesriik on rikkunud mõnda aluslepingutest tulenevat kohustust (kohtuotsus, 6.9.2012, komisjon *vs.* Belgia, C-150/11, EU:C:2012:539, punkt 27 ja seal viidatud kohtupraktika). Liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi põhjendamiseks esitatud komisjoni väite sõnastuse vastuolulisus ei vasta järelikult seatud nõuetele (vt selle kohta kohtuotsused, 1.2.2007, komisjon *vs.* Ühendkuningriik, C-199/04, EU:C:2007:72, punkt 25, ja 28.6.2007, komisjon *vs.* Hispaania, C-235/04, EU:C:2007:386, punkt 47).

36 Antud juhul leiab Madalmaade Kuningriik, et hagiavaldus ei vasta neile tingimustele, kuna komisjoni väide võimaliku kaudse rikkumise olemasolu kohta on selles esitatud segaselt.

37 Tuleb tõdeda, et kaudset diskrimineerimist käsitleva väite esitus ilmselgelt ei vasta käesoleva otsuse punktides 32–35 osutatud kohtupraktika nõuetele.

38 Eeskätt ei nähtu hagiavaldusest selgelt, millise kategooria üliõpilased on võrreldes teise kategooriaga ebasoodsamas olukorras. Nimelt on komisjon oma hagiavalduse ühes osas seisukohal, et kaudne diskrimineerimine tuleneb siseriiklikest õigusnormidest, mis puudutavad vaid Madalmaade kodakondsusega üliõpilasi, kes läbivad õpinguid Madalmaades Erasmuse programmi raames. Hagiavalduse teises osas näib aga komisjon mõnevõrra ebamäärases sõnastuses arvavat, et teiste liikmesriikide üliõpilasi, kes osalevad Erasmuse programmis, diskrimineeritakse kaudselt, kuna nad on halvemas olukorras kui Madalmaade kodakondsusega üliõpilased, kes läbivad õpinguid muus liikmesriigis ja osalevad Erasmuse programmis Madalmaades.

39 Pealegi, nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 70 märkis, ei ole komisjon mitte kuskil täpsustanud, milline kriteerium peale kodakondsuse toob kaasa väidetava kaudse diskrimineerimise. Komisjon viitab küll tingimusele, mille kohaselt peab Madalmaade õppetoetuse, sealhulgas sõidukulude toetuse saamiseks olema üliõpilane immatrikuleeritud akrediteeritud õppeasutusse ja maksnud immatrikuleerimistasu. Oma hagiavalduses tugineb komisjon aga sellele immatrikuleerimistingimusele, et tõendada esiteks, et teistest liikmesriikidest pärit ja Madalmaades Erasmuse programmis osalevad üliõpilased on olukorras, mis on objektiivselt võrreldav Madalmaades õpinguid läbivate Madalmaade

üliõpilastega, ning teiseks, et väidetav diskrimineerimine ei kuulu direktiivi 2004/38 artikli 24 lõikes 2 ette nähtud erandi alla. Komisjon ei maini seda immatrikuleerimistingimust seevastu kordagi oma hagiavalduse esimeses osas, kus üritatakse tõendada erinevat kohtlemist, mis võrdub diskrimineerimisega ELTL artikli 18 tähenduses koostoimes ELTL artiklitega 20 ja 21.

40 Nagu Madalmaade Kuningriik põhjendatult väidab, tuleb täheldada, et komisjoni esitatud kaudset diskrimineerimist käsitleva väite alus ise on algusest peale vildakas. Komisjon lähtub oma hagis nimelt sellest, et ELTL artikleid 18, 20 ja 21 on kaudse diskrimineerimise tõttu rikutud, „kuna [liidu] kodanikke, kellel ei ole Madalmaade kodakondsust, koheldakse vähem soodsalt kui Madalmaade kodanikke“. Võimalikku kaudset diskrimineerimist käsitlevad argumendid esitab komisjon vaid seoses hinnanguga küsimusele, kas sõidukulude toetus kuulub direktiivi 2004/38 artikli 24 lõikes 2 ette nähtud erandi alla, tegemata niiviisi vahet võimalikul põhjendusel ja täiesti eraldiseisva väite arendamisel.

41 Olgu lisatud, et oma repliigis piirdub komisjon tõdemisega, et ta „ei välistanud“ kohtueelses menetluses, et Madalmaade regulatsioon põhjustab kaudset diskrimineerimist, täpsustamata siiski, milles selline diskrimineerimine seisneb.

42 Neil asjaoludel tuleb kaudset diskrimineerimist käsitlev väide vastuvõetamatuse tõttu tagasi lükata.

– Otsese diskrimineerimise väide

43 Kõigepealt olgu märgitud, et kuigi Madalmaade Kuningriik ei ole tõstatanud selle väite vastuvõetamatust, võib Euroopa Kohus omal algatusel kontrollida, kas ELTL artiklis 258 sätestatud tingimused liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi esitamiseks on täidetud (vt analoogia alusel kohtuotsus, 19.12.2012, komisjon *vs.* Itaalia, C-68/11, EU:C:2012:815, punkt 49 ja seal viidatud kohtupraktika).

44 Vastates kohtuistungil Euroopa Kohtu küsimusele, märkis komisjon, et ta ei pidanud oma hagiavalduses silmas üksnes tööalase koolituse läbijaid, vaid ka neid õppijaid, keda ta nimetas kõrghariduse ja teaduskraadi omandajaks. Komisjon ei suutnud aga viidata konkreetsele siseriikliku õiguse sättele, millest tulenevalt diskrimineeritakse üliõpilasi, keda siseriikliku õiguse kohaselt ei peeta kutsehariduse omandajaks.

45 Lisaks märkis kohtujurist oma ettepaneku punktis 79, et kuigi käesolevas asjas vaidlusalused siseriiklikud õigusnormid ei piirdu viitamisega liidu kodanikele, vaid viitavad ka isikutele, kellel on Euroopa Majanduspiirkonda (EMP) kuuluva riigi või Šveitsi kodakondsus, ei nähtu komisjoni hagiavaldusest selgelt, et tema väide otsese diskrimineerimise kohta peaks silmas kõiki selliseid isikuid. Pealegi nähtub konkreetsetest hagiavalduse punktidest, et komisjon heidab Madalmaade Kuningriigile ette vaid liidu kodanikest üliõpilaste diskrimineerimist kodakondsuse alusel.

46 Neil asjaoludel tuleb asuda seisukohale, et käesolev hagi on vastuvõetav vaid osas, mis puudutab tõendamist, et käesolevas asjas vaidlusalused Madalmaade õigusnormid põhjustavad otsest diskrimineerimist liidu kodanike suhtes, kes ei ole Madalmaade kodanikud ning läbivad õpinguid selles liikmesriigis antava kutsehariduse raames, kuna kõnesolevad õigusnormid kohtlevad neid kodanikke vähem soodsalt kui samasuguseid õpinguid läbivaid Madalmaade kodanikke.

Sisulised küsimused

Poolte argumendid

47 Komisjon väidab oma hagiavalduses, et Madalmaade õigusnormid viivad otsese diskrimineerimiseni kodakondsuse alusel.

48 Alustuseks märgib komisjon, et tegemist on otsese diskrimineerimisega ELTL artikli 18 tähenduses koostoimes ELTL artiklitega 20 ja 21, kuna vaidlusalused siseriiklikud sätted jätavad õppijad, kes ei ole Madalmaade kodanikud, sõidukulude toetusest ilma üksnes nende kodakondsuse tõttu, koheldes niiviisi ebasoodsamalt liidu kodanikke, kellel puudub Madalmaade kodakondsus. Seda järeldust ei kummuta vajadus täita kaks muud objektiivset tingimust – olla noorem kui 30-aastane ning registreeritud statsionaarsesse õppesse akrediteeritud haridusasutuses.

49 Veel väidab komisjon, et etteheidetav otsene diskrimineerimine ei kuulu direktiivi 2004/38 artikli 24 lõikes 2 sätestatud erandi alla. Selles osas kohaldub käesolevas asjas *mutatis mutandis* 4. oktoobri 2012. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Austria (C-75/11, EU:C:2012:605), eeskätt selle punktid 43, 49–56, 59–62 ning 64 ja 65.

50 Komisjoni arvates ei oma tähtsust asjaolu, et Madalmaade õigusaktide kohaselt ei loeta Erasmuse programmis osalevaid üliõpilasi ametlikult immatrikuleerituks vastuvõtvasse Madalmaade haridusasutusse. Selle programmi raames on igal õppijal alust eeldada, et vastuvõttev haridusasutus kohtleb neid samamoodi kui enda üliõpilasi, mida praktikas ka tehakse. Selline üliõpilane on järelikult *de facto* immatrikuleeritud vastuvõtvasse Madalmaade haridusasutusse ning vastab seega kolmandale tingimusele, mida Madalmaade õigusaktid seostavad sõidukulude toetuse saamisega.

51 On enam kui tõenäoline, et Madalmaade kodanik, kes õpib väljaspool Madalmaid ning soovib osaleda Erasmuse programmis, valib selle programmi raames õpinguteks muu liikmesriigi kui Madalmaade Kuningriik. Neil harvadel juhtudel, kui niisugune üliõpilane valib selle programmi raames õpingute läbimiseks Madalmaad, on normaalne, et see liikmesriik ei anna talle sõidukulude toetust, kuna ta ja saab juba sellele vastavat rahalist hüvitist.

52 Jaotises „Muud kui Erasmuse üliõpilased – välisriikide tavalised üliõpilased, k.a välismaal viibivad Madalmaade üliõpilased“ väidab komisjon, et sõidukulude toetus on direktiivi 2004/38 artikli 24 lõike 2 tähenduses toimetulekutoetus muul kujul kui stipendium või õppelaen.

53 Asjaolu, et erinevalt olukorrast kohtuasjas, milles tehti 4. oktoobri 2012. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Austria (C-75/11, EU:C:2012:605), on üliõpilane kohustatud hüvitama sõidulude toetusest saadud majandusliku eelise, kui ta ei omanda diplomit kümne aastaga, ei tähenda, et see eelis kuuluks direktiivi 2004/38 artikli 24 lõikes 2 kasutatud mõiste „stipendiumid või õppelaenud“ alla. Kuna see toetus on seotud kümne aasta jooksul diplomi saamise tingimusega, on tegemist pigem toetuse kui laenuga.

54 Kostja vastuses vaidleb Madalmaade Kuningriik vastu talle etteheidetavale liikmesriigi kohustuste rikkumisele.

55 Seoses sõidukulude toetust käsitlevate Madalmaade õigusnormidega rõhutab Madalmaade Kuningriik asjaolu, et see toetus on osa Madalmaade õppetoetusest, nägu nähtub WSF 2000-st ja selle toetuse algupärast.

56 Eeskätt WSF 2000 artikli 3.6 lõige 2 näeb ette, et sõidukulude toetus on osa põhistipendiumist, mis omakorda on osa õppetoetusest selle seaduse artikli 3.1 lõike 1 alusel. Varem moodustus kogu põhistipendium rahasummast, mis oli mõeldud elamiskulude katmiseks. Alates 1. jaanuarist 1991

muudeti osa sellest stipendiumist sõidukulude toetuseks. Madalmaade Kuningriik hankis selle toetuse esemeks olevad sõidukaardid transpordiettevõtjatelt lepingu alusel, mis võimaldas osta neid odava hinnaga ja võimaldada taskukohast transporti kõigile õppijatele, kellel oli õigus saada õppetoetust.

57 Madalmaade Kuningriik märgib, et põhistipendiumi ja sõidukulude toetust antakse tingimusliku õppelaenuna. Kui üliõpilane lõpetab oma õpingud edukalt kümne aasta jooksul, muutub laen toetuseks. Kui üliõpilane selle tähtaja jooksul oma õpinguid ei lõpeta, tuleb laen koos intressiga tagasi maksta.

58 Kuna sõidukulude toetus on osa põhistipendiumist ja seega ka õppetoetusest, on sõidukulude toetuse saamise tingimused samasugused kui õppetoetuse saamise tingimused. Madalmaade õppetoetuse saamiseks tuleb vastavalt WSF 2000 artiklile 2.1 täita kodakondsuse, vanuse ja hariduse liigiga seotud tingimused.

59 Direktiivi 2004/38 artikli 24 lõikega 2 seoses soovib Madalmaade Kuningriik tugineda selles sättes ette nähtud erandile, mis puudutab kõiki Madalmaade kodakondsuseta üliõpilasi, kellel on liidu liikmesriigi, EMP riigi või Šveitsi kodakondsus. Mis puudutab Madalmaade kodakondsuseta üliõpilasi, kes läbivad õpinguid Erasmuse programmis raames, siis on tegemist ikkagi teise võimalusena esitatud kaitseväitega. Esimese võimalusena väidab see liikmesriik, et viimati nimetatud üliõpilased ei ole olukorras, mis oleks objektiivselt võrreldav Madalmaase üliõpilaste olukorraga.

60 Madalmaade Kuningriik märgib, et direktiivi 2004/38 artikli 24 lõikes 2 sätestatud erand vastab asjaomase liikmesriigi õigustatud huvile maksta riigieelarvest sotsiaalhüvitisi vaid sellistele isikutele, kes suudavad tõendada, et neil on selle riigiga mingigi seos. Madalmaade õigusaktides ette nähtud erinev kohtlemine, mis eeldab liidu, EMP ja Šveitsi üliõpilastelt enne õppetoetuse, sealhulgas sõidukulude toetuse saamist alalise elamisõiguse olemasolu või majanduslikult aktiivne olemist, on selle erandiga täielikult kooskõlas.

61 Madalmaade Kuningriik leiab, et tähtsust ei ole sellel, kas sõidukulude toetust tuleks pidada pigem tingimuslikuks toetuseks kui tingimuslikuks laenuks, arvestades, et sõidukulude toetus on igal ajal kas õppelaen või stipendium, ning viitab sellega seoses direktiivi 2004/38 artikli 24 lõikes 2 sätestatud erandile.

62 Madalmaade süsteem on olemuslikult erinev olukorrast kohtuasjas, milles tehti 4. oktoobri 2012. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Austria (C-75/11, EU:C:2012:605). Nimetatud kohtuasjas võimaldati ühistranspordi sõidusoodustusi põhimõtteliselt ainult üliõpilastele, kelle vanematele maksti Austria peretoetust. Kuna see ei olnud seotud õpingute rahastamisega, ei saanud seda soodustust pidada õppetoetuseks ega õppelaenuks.

63 Madalmaade Kuningriigi sõnul ei pea direktiivi 2004/38 artikli 24 lõikes 2 sätestatud erandi alla kuulumiseks moodustuma toetus tingimata rahasummast, mida saab vabalt käsutada.

64 Erasmuse programmis osalevate üliõpilastega seoses tuletab Madalmaade Kuningriik 14. veebruari 2012. aasta kohtuotsuse komisjon *vs.* Madalmaad (C-542/09, EU:C:2012:346) punktidele 41 ja 42 viidates meelde, et olukordade võrreldavus peab põhinema teguritel, mis on objektiivsed ja hõlpsasti kindlaks määratavad. Erasmuse programmis osalevate Madalmaade kodakondsuseta üliõpilaste ja väljaspool seda programmi õpinguid läbivate ning sõidukulude toetust saavate Madalmaade üliõpilaste vaheline objektiivne erinevus seisneb selles, et esimesena nimetatute õpinguid ei rahasta Madalmaade Kuningriik selle programmiga ette nähtud lepingute alusel.

65 Madalmaade Kuningriik peab asjassepuutumatuks komisjoni seisukohta, et Erasmuse programmi raames õpinguid läbivad üliõpilased on *de facto* immatrikuleeritud Madalmaades ning neid tuleb seetõttu pidada vastavaks kolmandale tingimusele, mida Madalmaade õigusaktid seostavad sõidukulude toetuse saamisega.

66 Komisjon väidab oma repliigis, et WSF 2000 artikli 3.2 lõike 1 ülesehitusest tulenevalt on elamiskulud ja sõidukulude toetus õppetoetuse erinevad ja eraldi elemendid. Nende kahe elemendi olemuslikud omadused on ka omavahel erinevad, sest üks on summa, mida üliõpilane võib kasutada omal äranägemisel, ja teine on sõidukaart, mis annab õiguse ühistranspordi sõidusoodustusele.

67 Komisjon toonitab, et direktiivi 2004/38 artikli 24 lõikes 2 kasutatud mõistet „stipendiumid või õppelaenud“ ei või siseriiklikus õiguses tõlgendada erinevalt, vaid sellel on autonoomne kohaldamisala liidu õiguses.

68 4. oktoobri 2012. aasta kohtuotsuse komisjon *vs.* Austria (C-75/11, EU:C:2012:605) punktidest 61–64 tulenevalt on Madalmaade Kuningriik ekslikult tuginenud direktiivi 2004/38 artikli 24 lõikele 2, et õigustada seda, et ta nõuab liidu, EMP ja Šveitsi kodanikest üliõpilastelt alalise elamisõiguse olemasolu või majanduslikult aktiivne olemist. Selles otsuses leidis Euroopa Kohus, et üliõpilase ja vastuvõtva liikmesriigi vahelise tegeliku seose olemasolu saaks seoses ühistranspordi sõidusoodustustega tõhusalt kontrollida eelkõige seeläbi, et tehakse kindlaks, kas see üliõpilane on kantud sellise era- või avalik-õigusliku õppeasutuse nimekirja, mis on vastuvõtvas liikmesriigis akrediteeritud või mida rahastatakse selle riigi õigusaktide või haldustavade põhjal, ja kas tema peamine eesmärk on õpingud, sealhulgas tööalane koolitus.

69 Komisjon väidab, et 4. oktoobri 2012. aasta kohtuotsuse komisjon *vs.* Austria (C-75/11, EU:C:2012:605) punktist 61 nähtuvalt on ajaolusid, mille esinemisel võib Erasmuse programmis osalevate üliõpilaste olukorda pidada objektiivselt võrreldavaks olukorraga, milles on Madalmaade üliõpilased, kes saavad sõidukulude toetust, st juhul, kui Erasmuse programmis osaleva üliõpilase ja vastuvõtva liikmesriigi vahel on tegelik seos. Antud juhul on selle toetuse puhul niisugune seos olemas, kuna Erasmuse programmis osalevaid üliõpilasi, kes ei ole Madalmaade kodanikud, tuleb selle toetuse andmisel pidada *de facto* Madalmaades immatrikuleerituks.

70 Madalmaade Kuningriik väidab oma vasturepliigis, et komisjon eirab direktiivi 2004/38 artikli 24 lõike 2 sõnastust ja mõtet. Asjaomase isiku ja vastuvõtva liikmesriigi vahelise tegeliku seose olemasolu, mis väljendub selle isiku kandmises haridusasutuse nimekirja, ei ole selles raamistikus täiendav või alternatiivne nõue. Arvestades seda, et Euroopa Kohus on otsustanud, et direktiivi 2004/38 artikli 24 lõige 2 ei ole kohaldatav kohtuasjas, milles tehti 4. oktoobri 2012. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Austria (C-75/11, EU:C:2012:605), ei nähtu nimetatud otsuse punktidest 61–64 selle sätte kohaldatavuse kohta midagi.

71 Madalmaade Kuningriik väidab, et komisjoni järeldus, et vastuvõtvasse ülikooli immatrikuleerimise tõttu moodustavad Erasmuse programmi raames õpinguid läbivad üliõpilased kõigest hoolimata kategooria, mis on objektiivselt võrreldav sõidukulude toetust saavate Madalmaade üliõpilaste kategooriaga, rajaneb ekslikul eeldusel. Oluline on teada, kas need kategooriad on objektiivselt võrreldavas olukorras kõnesolevatest siseriiklikest õigusnormidest lähtudes.

72 Madalmaade Kuningriik toonitab, et 4. oktoobri 2012. aasta kohtuotsuse komisjon *vs.* Austria (C-75/11, EU:C:2012:605) punktid 61, 62 ja 64 käsitlevad selle otsusega tuvastatud kaudse diskrimineerimise õigustatust, samas kui küsimus, kas Erasmuse programmi raames õpinguid läbivad üliõpilased on olukorras, mis on objektiivselt võrreldav olukorraga, milles on sõidukulude toetust saavad Madalmaade üliõpilased, puudutab diskrimineerimise olemasolu. Niiviisi on komisjon lahutanud tegeliku seose olemasolu nõude selle kontekstist.

Euroopa Kohtu hinnang

73 Kõigepealt tuleb märkida, et ELTL artikli 20 lõike 1 kohaselt on iga isik, kellel on mõne liikmesriigi kodakondsus, liidu kodanik.

74 Muudest liikmesriikidest kui Madalmaade Kuningriik pärit üliõpilased, kes viimati nimetatud liikmesriigis õpivad, on liidu kodanikud, kui neil on mõne liikmesriigi kodakondsus.

75 Euroopa Kohus on korduvalt leidnud, et liikmesriikide kodanike põhistaatus on olla liidu kodanik, mis tähendab, et liikmesriikide kodanikke, kes on samas olukorras, tuleb EL toimimise lepingu esemelisse kohaldamisalasse kuuluvates olukordades kohelda seaduse ees võrdselt, sõltumata nende kodakondsusest ja ilma et see piiraks otsesõnu ette nähtud erandite kohaldamist (vt kohtuotsused, 20.9.2001, Grzelczyk, C-184/99, EU:C:2001:458, punkt 31, ja 4.10.2012, komisjon *vs*. Austria, C-75/11, EU:C:2012:605, punkt 38).

76 ELTL artiklis 18 sätestatud keeld diskrimineerida kodakondsuse alusel kohaldub kõigis olukordades, mis kuuluvad liidu õiguse esemelisse kohaldamisalasse; need olukorrad hõlmavad eelkõige juhtumeid, kui kasutatakse ELTL artiklis 21 sätestatud põhivabadust liikuda ja elada liikmesriikide territooriumil (vt selle kohta kohtuotsus, 4.10.2012, komisjon *vs*. Austria, C-75/11, EU:C:2012:605, punkt 39 ja seal viidatud kohtupraktika).

77 Osutatud kohtupraktikast ilmneb, et see keeld hõlmab ka olukordi, mis puudutavad tööalase koolituse kättesaadavuse tingimusi, ning et nii kõrgkooli- kui ka ülikooliõpe kujutavad endast tööalast koolitust (kohtuotsus, 4.10.2012, komisjon *vs*. Austria, C-75/11, EU:C:2012:605, punkt 40 ning seal viidatud kohtupraktika).

78 Liidu liikmesriigi kodanikul, kes õpib teises liikmesriigis, on ELTL artiklite 18 ja 21 alusel õigus liikuda ja elada vabalt vastuvõtva liikmesriigi territooriumil, ilma et teda võiks kodakondsuse alusel otseselt või kaudselt diskrimineerida (vt selle kohta kohtuotsus, 4.10.2012, komisjon *vs*. Austria, C-75/11, EU:C:2012:605, punkt 41 ja seal viidatud kohtupraktika).

79 Seoses küsimusega, kas sõidukulude toetus kuulub aluslepingute kohaldamisalasse ELTL artikli 18 lõike 1 tähenduses, olgu märgitud, et Euroopa Kohus on juba täpsustanud, et EL toimimise lepingu kohaldamisalasse kuulub kord, mis näeb ette üliõpilastele ühistranspordi sõidusoodustused, kuivõrd see võimaldab neil otseselt või kaudselt toimetulekukulusid katta (kohtuotsus, 4.10.2012, komisjon *vs*. Austria, C-75/11, EU:C:2012:605, punkt 43).

80 Pealegi, nagu Euroopa Kohus on juba otsustanud, on vastavalt kodakondsuse alusel diskrimineerimise keelu põhimõttele – mis on üldiselt esitatud ELTL artiklis 18 ja mida on direktiivi 2004/38 kohaldamisalasse kuuluvate liidu kodanike osas täpsustatud selle direktiivi artiklis 24 – keelatud igasugune kaudne diskrimineerimine kodakondsuse alusel (vt selle kohta kohtuotsus, 4.10.2012, komisjon *vs*. Austria, C-75/11, EU:C:2012:605, punkt 49 ja seal viidatud kohtupraktika).

81 Kuigi vastab tõele, et direktiivi 2004/38 eesmärk on hõlbustada ja tugevdada igale liidu kodanikule otseselt antud individuaalse põhiõiguse – liikmesriikide territooriumil vabalt liikuda ja elada – kasutamist, puudutab direktiivi ese, nagu nähtub artikli 1 punktist a, selle õiguse kasutamise tingimusi (kohtuotsus, 5.5.2011, McCarthy, C-434/09, EU:C:2011:277, punkt 33).

82 Eeskätt tuleb meelde tuletada, et niisuguse toetuse puhul nagu sõidukulude toetus saab liidu kodanik nõuda vastuvõtva liikmesriigi kodanikega võrdset kohtlemist direktiivi 2004/38 artikli 24 lõike 1 alusel ainult siis, kui tema elamine vastuvõtva liikmesriigi territooriumil vastab selle direktiivi tingimustele (vt selle kohta kohtuotsus, 15.9.2015, Alimanovic, C-67/14, EU:C:2015:597, punkt 49 ja seal viidatud kohtupraktika).

83 Käesolevas asjas on komisjon kinnitanud, vastates kohtuistungil Euroopa Kohtu küsimusele, et tema hagis peetakse silmas selliste üliõpilaste diskrimineerimist, kellel on elamisõigus direktiivi 2004/38 artikli 7 lõike 1 punkti c alusel. Samuti on Madalmaade Kuningriik täheldanud, et hagis silmas peetud üliõpilastel, kes ei ole Madalmaade kodanikud, on selle sätte alusel elamisõigus Madalmaades.

84 Seetõttu tuleb asuda seisukohale, et direktiivi 2004/38 artikli 24 lõige 1 kohaldub üldjuhul üliõpilastele, kes ei ole Madalmade kodanikud ja keda komisjon oma hagis silmas pidas.

85 Enne aga kui kindlaks teha, kas esineb otsene diskrimineerimine direktiivi 2004/38 artikli 24 lõike 1 tähenduses, tuleb käesolevas asjas analüüsida Madalmaade Kuningriigi argumenti, et sõidukulude toetus kuulub võrdse kohtlemise põhimõtte erandi kohaldamisalasse, mis on sätestatud direktiivi artikli 24 lõikes 2.

86 ELTL artiklis 18 sätestatud võrdse kohtlemise põhimõttest, mille konkreetseks väljenduseks on direktiivi 2004/38 artikli 24 lõige 1, tehtava erandina tuleb selle artikli 24 lõiget 2 tõlgendada kitsalt (kohtuotsus, 4.10.2012, komisjon *vs.* Austria, C-75/11, EU:C:2012:605, punkt 54).

87 Kuigi käesoleva otsuse punktist 79 nähtuvalt on sõidukulude toetus asjaomastele üliõpilastele toimetulekutoetus, kuulub direktiivi 2004/38 artikli 24 lõikes 2 sätestatud võrdse kohtlemise põhimõtte erandi alla siiski vaid „stipendiumide või õppelaenudena“ antav toimetulekutoetus (vt selle kohta kohtuotsus, 4.10.2012, komisjon *vs.* Austria, C-75/11, EU:C:2012:605, punkt 55).

88 Seoses sellega olgu märgitud, et erinevalt 4. oktoobri 2012. aasta kohtuotsuse komisjon *vs.* Austria (C-75/11, EU:C:2012:605) aluseks olnud kohtuasjast, milles asjaomane liikmesriik andis sõidusoodustust üksnes üliõpilastele, kelle vanemad saavad riiklikke peretoetusi, sõltub käesolevas asjas Euroopa Kohtule esitatud toimikust nähtuvalt Madalmaade üliõpilastele – keda komisjon peab kõnesolevate siseriiklike õigusnormide alusel soodustatuks – sõidukulude toetuse andmine just nimelt asjaolust, et nad läbivad õpinguid Madalmaades ja neil on õigus oma õpingute rahastamisele vastavalt Madalmaade õigusnormidele.

89 Nende õigusnormide kohaselt antakse üliõpilasele sõidukaart, mis võimaldab tal kasutada ühistransporti tasuta või soodushinnaga. Kui üliõpilane lõpetab oma õpingud edukalt kümne aasta jooksul, ei pea ta seda toetust tagastama. Kui üliõpilane selle tähtaja jooksul oma õpinguid ei lõpeta, tuleb toetus tagasi maksta. Niisiis on sõidukulude toetus, nagu see on Madalmaade õigusnormidega ette nähtud, oma tunnustelt kas stipendium või õppelaen sõltuvalt sellest, kas üliõpilane lõpetab edukalt oma õpingud kümne aasta jooksul või mitte.

90 Sellest järeldub, et niisugust sõidukulude toetust, nagu on kõne all käesolevas asjas, tuleb pidada antuks „stipendiumide või õppelaenudena“ direktiivi 2004/38 artikli 24 lõike 2 tähenduses.

91 Nagu kohtujurist selle kohta oma ettepaneku punktis 97 märkis, ei ole tähtsust küsimusel, kas kõnesolev toetus on tingimuslik stipendium või tingimuslik laen, sest direktiivi 2004/38 artikli 24 lõige 2 kohaldub nii „stipendiumidele“ kui ka „õppelaenudele“ ning sõidukulude toetus on kõigil juhtudel ühega neist kahest mõistest hõlmatud.

92 Tähtsust ei oma ka asjaolu, et üldjuhul antakse sõidukulude toetust sõidukaardi kujul, st mitte rahas, vaid loonusena. Ei direktiivi 2004/38 artikli 24 lõike 2 sõnastusest ega selle sätte õiguslikust raamistikust ei tulene, et liikmesriigid oleksid kohustatud andma toimetulekutoetust vaid rahalisel kujul. Vastupidi – nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 93 märkis, võimaldab sellise toetuse mitterahalisel kujul andmine asjassepuutuval liikmesriigil esiteks vähendada sellise toetuse andmisega seotud kulusid, leppides hinnad kokku teenuseosutajaga, ning teiseks tagada, et sellest toetusest tulenevat majanduslikku eelist kasutataks sihtotstarbeliselt.

93 Olgu lisatud, et erinevalt komisjoni seisukohast ei ole Madalmaade Kuningriik kohustatud andma sõidukulude toetust üksnes seetõttu, et üliõpilane on õpingute läbimise eesmärgil kantud sellise era- või avalik-õigusliku õppeasutuse nimekirja, mis on selles liikmesriigis akrediteeritud või mida rahastatakse selle riigi õigusaktide või haldustavade põhjal. Niisugune tõlgendus mitte üksnes ei eiraks direktiivi 2004/38 artikli 24 lõike 2 sõnastust, vaid muudaks sisutühjaks ka erandi, mis puudutab selles

sättes ette nähtud toimetulekutoetust õpinguteks, kuna tegelikkuses kohustaks see liikmesriike järgima sellise toimetulekutoetuse andmisel võrdse kohtlemise põhimõtet kõigi üliõpilaste puhul, kes kuuluvad direktiivi 2004/38 artikli 7 lõike 1 punkti c kohaldamisalasse.

94 Järelikult tuleb tõdeda, et sõidukulude toetus on hõlmatud mõistega „stipendiumide või õppelaenudena [antav] toimetulekutoetus õpinguteks“, mis on ette nähtud direktiivi 2004/38 artikli 24 lõikes 2, ning Madalmaade Kuningriik võib tugineda sellekohasele erandile, et keelduda enne alalise elamisõiguse saamist sellise toetuse andmisest muudele isikutele kui töötajatele, füüsilisest isikust ettevõtjatele, sellise staatuse säilitanud isikutele ja nende pereliikmetele.

95 Seetõttu tuleb otsese diskrimineerimise väide põhjendamatuse tõttu tagasi lükata.

96 Kõiki eespool toodud kaalutlusi arvestades tuleb jätta hagi tervikuna rahuldamata.

Kohtukulud

97 Kodukorra artikli 138 lõike 1 alusel on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud. Kuna Madalmaade Kuningriik on kohtukulude hüvitamist nõudnud ja komisjon on kohtuvaidluse kaotanud, tuleb kohtukulud välja mõista komisjonilt.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (esimene koda) otsustab:

1. Jätta hagi rahuldamata.

2. Mõista kohtukulud välja Euroopa Komisjonilt.

Allkirjad